

การพัฒนาวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26*

Model Development with Buddha Teaching's Determination of Sangha in 26th Buddhist era Century

พระครูศรีปริยัตยานุศาสน์, พระอธิการธรรมบุญ ฐมฺมธโร (เพชรสิริ) และไฉ ชีรัมย์
Phrakhru Sripariyutthayanusat, Phraathikan Thammanoon (Petlert) and Wai Chueram
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: vi0880@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 กลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 รูป ในจังหวัดบุรีรัมย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ระดับวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.54) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีอยู่จำนวน 5 ปัจจัย คือ ความสามารถในการจิตวิทยาความรอบรู้ในข้อธรรมข้อธรรม ปัจจัยด้านประสิทธิภาพและเทคนิคการเผยแผ่ศาสนาธรรม ปัจจัยด้านศักยภาพของพระสงฆ์ในการ ปัจจัยด้านศิลปะในการถ่ายทอด จากทั้งหมด 10 ปัจจัย

คำสำคัญ: การเผยแผ่พุทธธรรม; พุทธศตวรรษที่ 26

Abstract

The research aims to: 1) to study the method of propagation of Buddhist monk in 26th century; 2) to study affecting the propagation of Buddhism in the 26 th century.

*ได้รับบทความ: 13 พฤศจิกายน 2561; แก้ไขบทความ: 15 กุมภาพันธ์ 2562; ตอรับตีพิมพ์: 4 ธันวาคม 2562
Received: November 13, 2018; Revised: February 15, 2019; Accepted: December 4, 2019

the sample of monks in Buriram. Used the Taro Yamane formula. The 399 samples were collected in Buriram province. The research was a question naire. Statistics used for data analysis in clouding frequency distribution, mean, standard deviation, regression, multiple regression (multiple Regression Analysis).

The results of study were found that: the level of Buddhist Propaganda of Buddhist monks in the 26th century was at a high level. ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.54). Factors affecting the Buddhist Propaganda of Buddhist monks in the 26 centery were statistically significant at the .05 level. The factor is the ability in the psychology of knowledge in the context. Performance factors and techniques for Buddha fhamma propagation. Potential factor of the monks artistic factor in the transmission all 10 factors.

Keywords: Buddha Dhamma Propagation; the 26 th Buddhist era entury

1. บทนำ

ภายหลังจากที่เจ้าชายสิทธัตถะได้เสด็จออกผนวชจากศากยวงศ์ จุดหมายของพระองค์ก็เพื่อแสวงหาทางหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง โดยแสวงหาสัจธรรมถึง 6 ปี จึงได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ที่ทรงค้นพบความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 45 ปี จึงได้พระนามว่าพุทธะ พระพุทธเจ้าทรงประกอบด้วย พระบริสุทธิคุณ พระปัญญาธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ในหมู่สัตว์เสด็จจาริกไปเพื่อเผยแผ่พระธรรมคำสอนที่ทรงตรัสรู้ให้แก่แคว้นยาสัตว์ทั้งหลาย ในเบื้องต้นนั้น พระพุทธองค์ได้เสด็จไปแสดงธรรมจักรกัปปวัตตนสูตรแก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ทำให้ปัญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรม ต่อมาทรงแสดงธรรมแก่สกุลบุตรและสหาย จึงทำให้บังเกิดมีพระอรหันตสาวกในพระพุทธศาสนาจำนวน 60 องค์พระองค์ทรงส่งพระสาวกทั้งหมดไปเผยแผ่

พระธรรมไปในที่ต่างๆ โดยประธานพระพุทธโอวาทว่า “จรถ ภิกขเว จาริกัม พุทฺชนหิตาย พุทฺชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानัม” ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย

จากพระพุทธโอวาทนี้เอง จึงเป็นกุญแจหรือกลยุทธ์เปิดประตูสู่การเดินทางเพื่อการเผยแผ่พุทธธรรมแก่พุทธบริษัททั้ง 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ช่วยกันทำหน้าที่ในการเผยแผ่และสืบทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้แผ่ขยายไปทั่วสารทิศ รูปแบบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการสืบทอดและพัฒนาไปตามยุคตามสมัย จากพระศาสดามาสู่พระสาวกจากพระสาวกรุ่นต่อรุ่นมาแล้ว วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาเรื่อย ทำให้พระพุทธศาสนาได้แพร่ขยายเข้ามาสู่ประเทศไทย ซึ่งวิธีการ

เผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในประเทศไทยถือเป็นรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาในลักษณะต่างๆ ตามจุดประสงค์ทั้งในแง่ของการให้ความรู้ และเพื่อโน้มน้าวใจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นเข้าสู่ความเลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมคำสอน แล้วนำมาสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเกิดผลสัมฤทธิ์ด้วยดีตลอดมา การเผยแผ่พุทธธรรมที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมของพระสงฆ์ก็คือการแสดงธรรมเทศนาบนธรรมาสน์รูปแบบดังกล่าวนี้ได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป เพราะสังคมมีความซับซ้อนไปด้วยปัญหาต่างๆ ประกอบกับความเจริญทางเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ในโลกโซเชียลมีเดีย เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปด้วยรูปแบบและวิธีการ ตลอดทั้งการประยุกต์เนื้อหาสาระ วิธีการ ศิลปการบรรยายธรรม ตอบปัญหาธรรมะด้วยโลกออนไลน์ ให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอันเนื่องด้วยเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ต้องหาวิธีการดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องตามกระบวนการพระธรรมวินัยและทางกฎหมายบ้านเมืองต่อไป (Bumpenboonbaramee, 2007)

สถานการณ์ในยุคพุทธศตวรรษที่ 26 คำว่า “พุทธศตวรรษ” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า พุทธศักราชสมัยเมื่อพระพุทธเจ้ายังมีพระชนม์อยู่ในรอบ 100 ปี ซึ่งตรงกับปีพุทธศักราชประเทศไทยในปัจจุบัน การแพร่กระจายข่าวสารไปทั่วทุกมุมโลก การที่ประชาคม

โลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใดก็ตามก็สามารถรับรู้และสัมผัส หรือรับผลกระทบ จากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ ดังนั้นพุทธศตวรรษหรือในยุคโลกาภิวัตน์จึงเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร (Information Age) ที่ไร้พรมแดน อันเป็นยุคที่มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารและคมนาคม ทำให้ประเทศต่างๆ ได้เข้ามาใกล้ชิดกันมากขึ้น การรับรู้ทางการแสดงออก ประเพณีวัฒนธรรมการเป็นอยู่ กระแสโลกทั้งในรูปของทุนและข้อมูล รวมทั้งค่านิยมบางประการ เช่น สิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ได้ขยายตัวครอบคลุมไปทั่วโลก

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองโลก มีผลทำให้ประเทศต่างๆ ในโลกต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น โลกที่เคยกว้างใหญ่กลับเล็กลง ดินแดนแต่ละประเทศที่อยู่ห่างไกลกันสามารถติดต่อกันได้ภายในเวลาเสี้ยววินาทีที่ประดุจเป็นหมู่บ้าน (Global Village) ภูเขาและทะเลซึ่งเป็นพรมแดนธรรมชาติ ที่เคยเป็นอุปสรรคในการติดต่อไปมาหาสู่ ดูเสมือนเลื่อนหายไปจนกลายเป็นโลกไร้พรมแดน (Tulanon, 2011)

ยุคโลกาภิวัตน์มีความเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ตลอดจนความเห็นและความเชื่อของคนมันเปลี่ยนไปมา โอกาสที่ผู้คนจะวิ่งเข้าหาธรรมจะน้อยลงเพราะ

ความยุ่งยากของการทำมาหากิน ตลอดจนความเพิดเพิลกับสภาพแวดล้อมที่ทันสมัย การเผยแผ่พุทธธรรมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบให้ทันสมัย ทั้งนี้ การพัฒนารูปแบบหมายถึง วิธีทางหรือข้อกำหนดการดำเนินงานขององค์การให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ และทำอย่างไรจึงเกิดประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อจำกัดสภาพแวดล้อมภายนอก และขีดความสามารถขององค์การ ซึ่งสัมพันธ์กับกลยุทธ์ระบบสารสนเทศ และกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศ

จากสภาพปัญหาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาจากหนังสือ วารสาร เอกสาร ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในยุคพุทธศตวรรษที่ 26 นี้ เพื่อรักษารูปแบบที่เป็นแบบดั้งเดิมและกำหนดทิศทางวิธีการพัฒนาการเผยแผ่ในรูปแบบใหม่ของพระสงฆ์ในปัจจุบันสมัย เพื่อให้สอดคล้องเข้ากับยุคข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีที่ทันสมัยในโลกที่ไร้พรมแดน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26

3. วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับสุขภาวะองค์กรรวมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ประกอบไปด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 วิเคราะห์โดยใช้สถิติ Multiple Regression Analysis

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับ วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมในพุทธศตวรรษที่ 26 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ วิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.61) วิธีการเผยแผ่ด้วยบุคลิกภาพ ($\bar{x} =$

3.78, S.D. = 0.67) และวิธีการเสนอหลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ทางพระพุทธศาสนา ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ความสามารถในการด้านจิตวิทยา ความรอบรู้ในข้อธรรมข้อธรรม ปัจจัยด้านประสิทธิภาพและเทคนิคการเผยแผ่ศาสนาธรรม ปัจจัยด้านศักยภาพของพระสังฆาธิการ ปัจจัยด้านศิลปะในการถ่ายทอด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ .851 (R^2 = 0.724, p < 0.01) แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ความสามารถในจิตวิทยา ความรอบรู้ในข้อธรรมข้อธรรม ปัจจัยด้านประสิทธิภาพและเทคนิคการเผยแผ่ศาสนาธรรม ปัจจัยด้านศักยภาพของพระสังฆาธิการ และปัจจัยด้านศิลปะในการถ่ายทอด สามารถพยากรณ์อิทธิพลที่มีต่อตัวแปรตาม (Y) ได้ร้อยละ 72.40

สำหรับปัจจัยพยากรณ์ที่เป็นตัวแปรพยากรณ์การการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 โดยจัดสมการในรูปคะแนนดิบคือสมการในรูปคะแนนดิบ $y = .915 + .194$ ความสามารถในการด้านจิตวิทยา $X_9 + .215$ ความรอบรู้ในข้อธรรมข้อธรรม $X_{10} + .135$ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพและเทคนิคการเผยแผ่ศาสนาธรรม $X_6 + .105$ ปัจจัยด้านศักยภาพของพระสังฆาธิการ $X_2 + .096$ ปัจจัยด้านศิลปะในการถ่ายทอด X_8 สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z = .252$ ความสามารถในการด้านจิตวิทยา $X_9 + .284$ ความรอบรู้ในข้อธรรมข้อธรรม $X_{10} + .166$ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพและเทคนิคการเผยแผ่ศาสนาธรรม $X_6 + .126$ ปัจจัย

ด้านศักยภาพของพระสังฆาธิการ $X_2 + .135$ ปัจจัยด้านศิลปะในการถ่ายทอด X_8

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมในพุทธศตวรรษที่ 26 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.62, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ วิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{x}$ = 3.88, S.D. = 0.61) วิธีการเผยแผ่ด้วยบุคคลิกภาพ ($\bar{x}$ = 3.78, S.D. = 0.67) และวิธีการเสนอหลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ทางพระพุทธศาสนา ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.71) ทั้งนี้การเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในปัจจุบันมีการพัฒนาการที่ทันสมัยกว่าอดีตที่ผ่านมา โดยใช้สื่อเทคโนโลยีผสมผสานกับการเผยแผ่ธรรมในรูปแบบต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้ฟังได้สนใจมีความกระตือรือร้นและประทับใจมากยิ่งขึ้นเป็นการดึงดูดได้อีกทางหนึ่งของการเผยแผ่ สอดคล้องกับพระมหารุ่งเพชร ชวนปญโญ (Phramaha Roongpet Jananapanno, 2005) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษารูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) พบว่า รูปแบบ วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ รูปแบบเทศนาปาฐกถาบรรยายธรรมนั้น เป็นรูปแบบการนำเสนอโดยตรงหรือโดยอธิบายเนื้อหาธรรม ส่วนหนังสือธรรมะ เป็นการนำเสนอโดยอ้อมหรือโดยประยุกต์สอนให้เข้ากับสถานการณ์หรือกับยุคสมัยปัจจุบัน

มากกว่า เป็นการผสมผสานระหว่างเนื้อหาการสอนทางพระพุทธศาสนากับการชี้ให้เห็นปัญหาของสังคม พร้อมทั้งชี้แนวทางแก้ไขหรือข้อเสนอแนะไว้ด้วยประการหนึ่ง เน้นการส่งเสริมให้นาคำสอนไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตในปัจจุบัน ทั้งในส่วนของตนเอง และครอบครัวให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุด โดยท่านชี้ให้เห็นเหตุปัจจัยหรือปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมให้แนวคิดหรือเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในเรื่องที่ยังบกพร่องกันอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม อีกประการหนึ่ง พระธรรมกิตติวงศ์ ท่านเป็นพระมหาเถระที่เชี่ยวชาญในการเทศน์ ทั้งเทศน์เดี่ยวและ เทศน์คู่ (เทศน์ 2 ธรรมาสน์) การปาฐกถาบรรยายธรรม จนได้รับการยกย่องว่าเป็นพระมหาเถระนักเผยแผ่ที่มีผลงานปรากฏมากที่สุดรูปหนึ่ง

อนึ่ง ท่านเป็นผู้ทรงความรู้ เป็นพหูสูตจากการสัมภาษณ์พระธรรมกถึกและนักวิชาการเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ในประเด็น 4 ประการ คือ 1) ปัจจัยด้านการศึกษา 2) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ 3) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ 4) อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ และสอดคล้องกับพระวุฒิกอร์ณ วุฑฺฒิกอร์ณ (Phra Wutikorn Uddhikaro, 2000) ได้ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) จากการศึกษา พบว่าเนื้อหาพุทธธรรมของ พระราชมุนี มีจุดเด่นคือมีเนื้อเรื่องบรรยายธรรมเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นตอนแต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษารวมสมัย ฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมได้ลุ่มลึกชัดเจน โดยสรุปประเภทเนื้อหาของ

พุทธธรรม ได้ 4 ประเภทคือ

1. เนื้อหาประเภทพัฒนาจิตใจเพื่อชีวิตที่ดีงาม
2. เนื้อหาประเภทบูรณาการและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนา
4. เนื้อหาประเภทวิชาการ

จากการศึกษาวิจัยหนังสือและผลงานของพระราชมุนี จำนวน 42 เรื่องพบว่า พระราชมุนีท่านมีเทคนิคและวิธีการนำเสนอพุทธธรรมที่เด่นชัด 6 วิธี คือ

1. นำเสนอโดยการยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทานประกอบ
2. นำเสนอโดยวิธีการยกอุปมาอุปไมยเปรียบเทียบ
3. นำเสนอโดยวิธีการยกพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต ปรัชญา คำคม โคลง บทประพันธ์และบทกลอน เป็นต้น
4. นำเสนอโดยวิธีการพูดเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์สถานการณ์ต่างๆ
5. นำเสนอโดยวิธีการยกบุคคลตัวอย่างประกอบการบรรยาย
6. นำเสนอโดยวิธีการแทรกด้วยเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันผลการสำรวจทัศนคติของพระภิกษุสามเณรทั้งสองกลุ่ม ที่มีต่อการเผยแผ่พุทธธรรมของพระพระราชมุนี ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วยต่อบุคลิกลักษณะ เนื้อหาพุทธธรรมและเทคนิควิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชมุนีที่นำเสนอ และมีความพอใจอยู่ในระดับดีมากต่อ

การเผยแผ่พุทธธรรมของ พระราชวรมุนีในปัจจุบัน หนังสือสองเรื่องที่พระภิกษุสามเณรทั้งสองกลุ่มทั้งสองกลุ่มอ่านมากกว่าครึ่ง คือเรื่องปลูกปลูกใจ ยามวิกฤตและพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 พบว่า

2.1 ความสามารถในการด้านจิตวิทยา หมายถึง มีความริเริ่ม รวดเร็ว รอบคอบ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างทันที่ด้วยบุคลิกภาพที่เหมาะสมน่าเลื่อมใส มีวิสัยทัศน์และทัศนคติที่ดี แก้ปัญหาชีวิตด้วยสติและปัญญา จิตวิทยา ถือว่าเป็นศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต (The Importance of Psychology in Daily Life) เพราะเป็นทักษะขั้นพื้นฐานในการปรับตัวของมนุษย์ ได้แก่

2.1.1 ความรู้ทางจิตวิทยาช่วยให้บุคคลเข้าใจและรับรู้เกี่ยวกับตนเองได้ถูกต้องตามความจริง ช่วยให้เข้าใจยอมรับบุคคลอื่นได้มากขึ้น

2.1.2 ความรู้ทางจิตวิทยาช่วยขึ้นนะให้บุคคลรู้จักป้องกันเหตุปัจจัยต่างๆ ที่จะมาบั่นทอนพัฒนาการหรือ อาจก่อให้เกิดความพิการทางกายเข้าใจในความแตกต่าง และยอมรับในตัวบุคคลอื่นได้มากขึ้น

2.1.3 การเรียนรู้กระบวนการทำงานของระบบประสาท และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จะช่วยเสริมสร้างและป้องกันปัญหาเกี่ยวกับสมรรถนะในการเรียนรู้ เชวณปัญญา ความจำ และประสิทธิภาพการทำงาน

2.1.4 การเรียนรู้ปัจจัยจิตใจและเทคนิคการจิตใจ สามารถนำไปเสริมสร้างแรงจูงใจ

ในการทำกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมส่วนตัว หรือการประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

2.1.5 การตระหนักรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมภายในและภายนอก ตลอดจนระบบการเสริมแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมแรงโดยภาษาท่าทาง จะช่วยเสริมสร้างทักษะการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลและการปรับตัวในชีวิตประจำวัน

2.1.6 การตระหนักรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้างความ รู้ การคิด การใช้ความสามารถทางสติปัญญาหรือความถนัดในด้านต่างๆ นอกจากส่งเสริมให้รู้จักการเสริมสร้างสติปัญญาอย่างเหมาะสมแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลมากกว่าอารมณ์

2.1.7 การตระหนักรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ การรับรู้ อารมณ์ แรงจูงใจ ภาวะรู้สำนึก สติสัมปชัญญะ บุคลิกภาพ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ช่วยเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำและการบริหารจัดการตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา

2.1.8 ช่วยเสริมสร้างทักษะในการปรับตัว ช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สมหวังมากขึ้น

2.1.9 ความรู้เกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมผิดปกติ ปัญหาสุขภาพจิต จิตบำบัดและพฤติกรรมบำบัดต่างๆ จะช่วยให้บุคคลตระหนักถึงความสำคัญและมีทักษะในระดับเบื้องต้นเพื่อการป้องกัน การส่งเสริมสุขภาพจิตและสุขภาพกายของตนเอง รวมทั้งการช่วยเหลือแนะนำบุคคลอื่นให้มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่มีความสมบูรณ์

แข็งแรงมากขึ้นได้อีกด้วย

2.2 ความรอบรู้ในข้ออรรถข้อธรรม หมายถึง มีความเข้าใจในหลักธรรมทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ รู้แตกฉานในคติโลกและคติธรรม โดยมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวสามารถวินิจฉัยปัญหาได้อย่างตรงไปตรงมา และมีศรัทธาประกอบด้วยปัญญาเสมอ

คุณสมบัติของผู้เผยแผ่หรือผู้สอนนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตาม ในคำสอนอย่างน่าอัศจรรย์ โดยผู้สอนต้องมีคุณสมบัติที่ปรากฏภายนอกและคุณสมบัติภายใน ได้แก่ ด้าน บุคลิกภาพ หมายถึง รูปร่าง หน้าตา น้ำเสียง อากัปกิริยา คือ การแสดงออก เคลื่อนไหวเป็น มารยาทที่งดงาม สังคมยอมรับ เป็นเสน่ห์ ผูกมัดใจ คนผู้ได้เห็น มีท่าทีสง่างามเผย ่องอาจ สงบเยือกเย็น

คุณธรรมที่ผู้เผยแผ่พึงปฏิบัติและเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจหลักพุทธธรรม เพื่อจะได้ สอน ให้ถูกประเด็น ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมาย ให้ได้รับความสุขความเจริญแก่ ผู้ฟังเป็นที่ตั้งและมีจิตประกอบด้วยเมตตาธรรม เป็นหลัก ดังนี้

2.2.1 ปณิธาน ในการแสดงธรรม ต่อผู้ฟัง นักเผยแผ่พึงตั้งใจไว้ในใจของตนก่อน แสดงว่า จักกล่าวชี้แจงไปตามลำดับเหตุการณ์ พร้อมยกเหตุผลให้สมจริงมาประกอบ แสดงด้วย เมตตาจิต หวังอนุเคราะห์ ไม่ใช่เพื่อหวังลาภสักการะและไม่แสดงธรรมกระทบใครให้เสียหาย หรือตำหนิต่างๆ ทำให้ผู้ฟังเกิดความไม่พอใจ

2.2.2 ปฏิสัมภิทา ความเข้าใจ ปัญหา แยกฉานในอรรถ (เนื้อหาสาระ) เข้าใจใน

ธรรม (อธิบาย ย่อหรือพิสดารได้) เข้าใจในหลัก นิรุกติ (การซ้ำของในภาษา) และเข้าใจในหลัก ปฏิภาณ คือ ไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

2.2.3 พหุสูตร การคงแก่เรียนการได้ ฟังมาก จำได้ คล่องปาก เพ่งพินิจให้ขึ้นในใจของตน และ สามารถขบคิดได้ด้วยทฤษฎี คือ เห็นตามได้ด้วยเหตุผลที่เป็นจริง

2.2.4 การรู้จักแสดงธรรมไปตาม ขั้นตอน การแสดงธรรมไปโดยคำนึงถึงภาวะของ ผู้ฟังเป็นหลัก โดยเริ่มจากสิ่งที่มองเห็นได้ด้วยตา ไปจนถึงพิจารณาเห็นด้วยปัญญาภายในของตน ได้แก่ เล่าเรื่องทานกถาให้ฟังก่อน (การให้ทาน) ชี้แจงผลดีของการเป็นคนมีศีล มีความประพฤติ เรียบร้อย ดีงาม จากนั้นก็เล่าเรื่องสวรรค์ คือความ สุขใจให้ฟังถัดมา และโยงไปเรื่องโทษของกามที่ ทำให้มนุษย์ ต้องทุกข์กายทุกข์ใจอยู่นี้ ข้อสุดท้าย ชี้แจงทางออกจากกามหรือทางออกจากทุกข์โดย วิธีการ สลัดทิ้งกามในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึง คุณสมบัติของผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร หรือองค์คุณของ ความเป็นกัลยาณมิตร 7 ประการไว้ว่า 1) เป็นที่รัก เป็นที่พอใจ 2) เป็นที่เคารพ 3) เป็นที่ยกย่อง 4) เป็น นักพูด 5) เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ 6) เป็นผู้พูด ถ้อยคำลึกซึ้งได้ 7) ไม่ชักนำไปในอวิชชา เพราะในทาง พระพุทธศาสนาถือว่า ผู้เผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอน กับผู้เรียนนั้นต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณา ต่อกัน โดยเฉพาะในด้านการอบรมสั่งสอนนั้น ย่อม เป็นส่วนประกอบที่สำคัญให้เกิดคุณลักษณะของ ผู้สอนซึ่งเรียกว่า องค์คุณของกัลยาณมิตร ดังนั้น นักเผยแผ่พุทธธรรมที่ดีจึงมีลักษณะคุณสมบัติ ซึ่งเป็นองค์ของกัลยาณมิตร 7 ประการ

2.3 ปัจจัยด้านประสิทธิภาพและเทคนิคการเผยแพร่ศาสนาธรรม หมายถึง การใช้เทคนิคในการเผยแพร่ด้วยข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วน เต็มเปี่ยมด้วยคุณภาพ และความสามารถในการใช้ถ้อยคำที่ฟังแล้วสบายใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ มีทัศนคติที่ดี อันก่อให้เกิดจิตสำนึกในการรักษา ศาสนาพระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับ Luxsana (2003 : 6-7) ประสิทธิภาพเป็นเรื่องของการใช้ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงานโดยมีผลที่ได้รับเป็นตัวการกับการแสดงประสิทธิภาพของการดำเนินงานใดๆ อาจแสดงค่าของประสิทธิภาพในลักษณะของการเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับ ซึ่งถ้าผลกำไรมีค่ามากกว่าต้นทุนก็ยิ่งแสดงถึงประสิทธิภาพมากขึ้นประสิทธิภาพอาจไม่แสดงเป็นค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลข แต่แสดงถึงการบันทึกถึงลักษณะการใช้เงิน วัสดุ คน และเวลาใช้การปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม ประหยัด ไม่มีการสูญเสียเปล่าเกินความจำเป็นรวมถึงมีการใช้กลยุทธ์ หรือเทคนิควิธีการที่เหมาะสม สามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็ว

2.4 ปัจจัยด้านศักยภาพของพระสังฆาธิการ หมายถึง ความสามารถของพระสังฆาธิการ ความรอบรู้ ในด้านคติโลกและศีลธรรม มีไหวพริบปฏิภาณ สามารถนำเทคโนโลยีต่างๆมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานการเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพ ทันต่อยุคต่อสมัย ทั้งยังต้องทำงานด้วยจิตวิญญาณอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัย Phramaha Thatrunchai Rungwittoon (2014 : 73-74) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไปจาก

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป ผู้วิจัยจึงได้สรุปเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ 4 ประการ (VETS) คือ การสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) การศึกษา (Education) การอบรม (Training) และการดูงาน (Study Tour) ซึ่งอธิบายได้ดังนี้ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) วิสัยทัศน์ เป็นความสามารถของบุคคลในการมองเห็นภาพในอนาคตที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยภาพนั้นจะสอดคล้องกับเป้าหมายของ องค์การ มีความเป็นไปได้ สามารถมองเห็นวิธีการปฏิบัติที่มีทิศทางและขอบเขต ที่นำองค์การไปสู่เป้าหมาย 2) การศึกษา (Education) การศึกษาทำให้มนุษย์เกิดการ พัฒนา โดยการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาโดยวิธีต่างๆ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันหรือนำมาปรับใช้กับการปฏิบัติงานให้ มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพราะ การศึกษาสามารถกระทำได้ตลอดเวลา 74 วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2557 3) การฝึกอบรม (Training) การฝึกอบรม เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติทำให้ความรู้สึกรู้สึกของผู้ที่เข้าร่วมการฝึกอบรม เพื่อให้เขาสามารถ ปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขข้อบกพร่องในการทำงานปัจจุบัน และทำงานประสบผลสำเร็จในอนาคตตลอดจนการเตรียมคนให้ พร้อมเพรียงเพื่อรับตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบสูงขึ้นไปถือเป็นงานส่วนหนึ่ง ของฝ่ายบริหาร ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงสรุปได้ว่า การฝึกอบรม คือ กระบวนการที่จัดขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทรัพยากร

มนุษย์ทั้งในระดับผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ในการปฏิบัติงาน มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน และ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ 4) การศึกษาดูงาน (Study Tour) การศึกษาดูงาน คือ การที่หน่วยงานสนับสนุนให้บุคลากรไปศึกษาการทำงานของหน่วยงานหรือองค์การอื่นในลักษณะที่เรียกว่า Study tour/Visit กิจกรรมเช่นนี้ จะช่วยไม่ให้หลงผิดไปว่าสิ่งที่ตนเองทำนั้นเป็นการกระทำที่ดีที่สุดแล้ว

2.5 ปัจจัยด้านศิลปะในการถ่ายทอดหมายถึง มีความรู้และเข้าใจในวิธีการการสื่อสารได้อย่างดี โดยการเผยแพร่ทางด้านสื่อออนไลน์ การบรรยาย การสนทนาปัญหาถาม-ตอบ การทำตนให้เป็นตัวอย่าง ใช้สัญลักษณ์มาเป็นเครื่องประกอบเพื่อให้เข้าใจง่ายต่อการสื่อสาร

2.5.1 สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม สอนจากสิ่งที่รู้เห็นได้ง่าย เข้าใจกันอยู่แล้วไปยังสิ่งที่รู้ เห็นได้ยากหรือยังไม่เข้าใจ เช่น สอนหลักอริยสัจ 4 ทรงนำเอาทุกข์ เป็นตัวปัญหาขึ้นแสดงก่อน เพราะเห็นได้ง่าย เข้าใจง่าย จากนั้นก็สาวไปหาเหตุของทุกข์ แล้วโยงเข้าถึงการดับทุกข์ พร้อมบอกหนทางว่า จะดับทุกข์ได้อย่างไร

2.5.2 สอนลุ่มลึกลงตามลำดับ การสอนเรื่องจริงที่เคยรู้ ไปสู่เรื่องจริงที่ผู้ฟังไม่เคยรู้มาก่อน ได้แก่ สอนแบบอนุพุทธานุสสติ 3 เป็นต้น โดยท่านเปรียบเหมือนการเดินทางลงสู่ทะเล

2.5.3 สอนด้วยอุปกรณ์เสริมยกเรื่องที่มาแสดงให้ดู เพื่อผู้ฟังเห็นด้วยตา ด้วยหู เช่น สอนพระนันทะ โดยทรงนำไปชมนางฟ้า

นางอัปสรที่สวยงาม เนื่องจากท่านเป็นคนรักสวยรักงาม เป็นต้น

2.5.4 สอนตรงจุด ตรงประเด็น ไม่วกไปวนมาหรือสอนนอกนอกเรื่อง

2.5.5 สอนแต่พอดีเท่าที่จำเป็น สิ่งที่เขาอยากรู้ ไม่ได้สอนทุกเรื่อง

2.5.6 สอนมีเหตุมีผล ผู้ฟังตรงเห็นจริงตามได้

2.5.7 สอนสิ่งที่มีความหมายเป็นประโยชน์ มีสาระแก่ผู้ฟัง

สรุปศิลปะในการถ่ายทอดนับว่าเป็น ศิลปวิทยาอย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้การเผยแผ่ศาสนาธรรม มีความหลากหลายและเข้าใจแก่ผู้รับสาร เช่น การใช้เวลาที่เหมาะสม การใช้ท่าทางประกอบการบรรยาย การใช้สื่อที่เหมาะสมและทันสมัย การสร้างสัญลักษณ์ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อการเผยแผ่ศาสนาธรรมที่มีคุณค่าทั้งแก่ผู้ส่งสารและรับสาร อันเป็นบ่อเกิดแห่งความสงบสุขร่มเย็นเห็นธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป หากมีการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในครั้งต่อไป ผู้วิจัย ขอเสนอแนะ การดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

1.1 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาหาประสิทธิภาพ เพื่อให้เหมาะสมกับการเผยแผ่พุทธธรรมในกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน

1.2 ควรนำการศึกษารูปแบบวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมจากการวิจัยนี้ ไปใช้ในองค์กร

ต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบว่ามีประสิทธิภาพแตกต่างกันหรือไม่

1.3 ควรศึกษาการพัฒนาวิธีการเผยแผ่ในองค์กรสงฆ์ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเผยแผ่ในกิจการคณะสงฆ์และเปรียบเทียบกับวิธีการเผยแผ่ทั่วไปว่าจะมี ประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

1.4 ควรศึกษาการพัฒนาวิธีการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ ด้วยวิธีการแจก แบบสอบถามควบคู่กับการสัมภาษณ์ เพื่อจะได้กลุ่มตัวอย่างที่มีการกระจายตัวมากขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการเผยแผ่ในกิจการคณะสงฆ์ต่อไป

References

- Bumpenboonbaramee, T. (2007). *Method Principles of Buddhism*. <http://www.sriprawat.net/2.222.htm> (Accessed 14 November 2018).
- Luxsana, S. (1999). *Development Proficient*. Bangkok : Center of Suansunandha Rajabhat Publication.
- Phramaha Thatrungchai Witthoon. (2014). The formation of the monk for the efficiency of the administration of the monks. *Doctor of Philosophy thesis MA in Public Administration*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phramaha Roongpet Javanapanno. (2005). A study of the Buddhist propagation method of Phra Dharma Kittiwong (Thongdee Surachet). *Faculty of Buddhism*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Wutikorn Wutikornno. (2000). Study of techniques and methods of Buddhism propagation. *Master Thesis Faculty of Buddhism*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Tulanon, T. (2015). *Instruction Media for Current World Events*. <https://sites.google.com/site/thaniyarru/bth-thi/lok-yukh-loka-phi-wat-n> (Accessed 18 November 2015).

